

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5
วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2566

การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน Knowledge Management of Basic Educational Instruction Administrators

ชวิศา โต้ะทอง และวิภาดา ประสารทรัพย์
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
s65561802032@ssru.ac.th, wipada.pr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญจัดอยู่ในสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะได้รับการศึกษาและทุกคนควรจะมี ความรู้หลากหลายเพื่อนำไปประมวลผลและมีการจัดการความรู้เป็นของตนเอง บทความฉบับนี้ได้ศึกษา เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความหมายของ การจัดการความรู้ในสถานศึกษา ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ ในสถานศึกษา และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการความรู้เพื่อใช้ในการจัดการความรู้ใน สถานศึกษา ผลการจากการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษามี 9 ขั้นตอน ประกอบไป ด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การค้นหาความรู้ที่ฝังลึกในตัวเอง 3) การสร้างองค์ความรู้ 4) การเลือกหรือ กลั่นกรองความรู้ 5) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 6) การเผยแพร่ความรู้ 7) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 8) การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ 9) การติดตาม ตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการจัดการความรู้ ของผู้บริหารเพื่อที่จะทำให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

Education is an essential part of the fundamental human right to be educated and everyone should have a wide range of knowledge to process and manage knowledge. This article studied knowledge management of basic education administrators with the purpose of Studying the meaning of knowledge management in educational institutions the importance and benefits of knowledge management knowledge management process in educational institutions and the role of educational institution administrators in knowledge management for use in knowledge management in educational institutions. The results of the study revealed that the knowledge management process in educational institutions has 9 steps consisting of 1) setting the goal. 2) searching for ingrained knowledge. 3) knowledge creation. 4) selecting or filtering knowledge. and 5) management. 6) dissemination of knowledge. 7) utilizing of knowledge. 8) keeping acquired knowledge as a learning source. 9) monitoring and auditing. administrators in order to make the school a school of learning.

Keywords: Knowledge Management, Basic Educational Institutions

บทนำ

การเรียนรู้และการเข้าถึงการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนในประเทศไทยทุกคนนั้น ซึ่งจะต้องให้รัฐบาลเป็นผู้ที่จะต้องจัดสรรให้แก่แก่นักเรียนทุกคน เพื่อเป็นการพัฒนาคนในประเทศไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาและตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลและที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาอาชีพสำหรับทุกคน อีกทั้งการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน นำไปสู่ความมีเสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่จะต้องมีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งในปัจจุบันกระแสของการศึกษาและการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็วในโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งการพัฒนาคนให้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้จะคำนึงถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการพัฒนาคน รวมทั้งกฎหมายที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 10)

การจัดการความรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งอยู่ในยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ เน้นให้โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพดังนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ และประสบการณ์ทางวิชาการมากจะส่งผลให้การขับเคลื่อนสถานศึกษานำไปสู่พัฒนาให้ไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาและยังส่งเสริมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งทั้งหมดนี้จะนำพาคณะครู บุคลากรทางการศึกษาทุกคนปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่นส่งผลให้ทุกๆ งานสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนมากที่สุด (นริศสรา บุญสอด, 2563, หน้า 3)

การจัดการความรู้ในสถานศึกษา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554, ออนไลน์) ได้ให้ความหมาย ความรู้ ไว้เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติ หรือความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์

UNDP (2004, p. 11, อ้างถึงใน พชณี กาสุรีย์, 2560, หน้า 28-29) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการในการสร้างและเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ใช้ในระบบการทำงาน อาทิ เปลี่ยนจากความรู้อยู่เป็นการกระทำหรือเปลี่ยนจากนวัตกรรมไปสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาช่วยให้มีการปรับปรุงการทำงานในสถานศึกษา รวมถึงประสิทธิผลในการพัฒนา เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ แนวคิด และประสบการณ์ และนำสิ่งเหล่านี้ไว้ด้วยกัน เพื่อที่มีการเชื่อมโยงกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

สุวรรณี กันทะปิง (2562, หน้า 19) การบริหารจัดการความรู้ คือกระบวนการที่ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุน รวมถึงอำนวยความสะดวกให้ผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งส่งเสริมให้

ผู้สอนมีการวางแผน เพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอน ให้มีระบบและมีความเหมาะสมต่อผู้เรียนมากที่สุดและมีการส่งเสริมให้ผู้สอนผลิตสื่อ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้สอนได้ทำการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง

จากบทความข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ในสถานศึกษาหมายถึง การดำเนินการโดยผู้บริหาร เป็นผู้ที่คอยให้การสนับสนุน ให้การส่งเสริม ติดตามและพัฒนาให้กับผู้สอนในสถานศึกษาด้วย เพื่อครูทุกคนในสถานศึกษา มีความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเองและการถ่ายทอดไปสู่เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจทฤษฎีเพื่อที่จะแสวงหาแนวทางการจัดการความรู้ใหม่ๆ เสมอ

ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการความรู้

Abbas Khakpour (2558, หน้า 4) กล่าวว่า การจัดการความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่ค่อนข้าง จำเป็นสำหรับสถานศึกษา ซึ่งให้เน้นการให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถที่สถานศึกษาจะสร้างความสัมพันธ์ในเชิงนวัตกรรมและยังสามารถเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานกับการศึกษา สามารถช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตัวตนและพัฒนาทักษะการจัดการความรู้สอดคล้องกับความต้องการในสิ่งที่ตนสนใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต ซึ่งการจัดการความรู้ที่แอบแฝงอยู่ในการเรียนรู้จะสามารถนำไปสู่การที่ผู้ปรับตัวจะทำให้ได้รับความรู้ใหม่ที่มีอยู่เสมอ

พชนี กาสुरีย์ (2560, หน้า 59-60) ประโยชน์ของการจัดการความรู้สามารถทำให้สถานศึกษามีความสามารถในการพัฒนาจนถึงขั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และยังสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ส่งผลให้นำไปสู่ประสิทธิภาพและการมีวัฒนธรรมใหม่ในสถานศึกษา ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่ได้รับบริการทั้งผู้เรียนเองและบุคลากรภายนอกสถานศึกษา โดยมี 5 องค์ประกอบหลักคือ

1. การปรับปรุงประสิทธิภาพและการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับทุกภาคส่วนของสถานศึกษาให้มีผลการจัดการความรู้ที่ดีขึ้น
2. การริเริ่มสร้างนวัตกรรมของผู้สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สอนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ
3. การเพิ่มคุณภาพของการจัดการความรู้และลดเวลาในการให้บริการ
4. การลดค่าใช้จ่ายโดยกานจัดกระบวนการที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับงาน
5. การให้ความสำคัญกับความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาและให้ค่าตอบแทนและรางวัลเหมาะสม

Stan Garfield (2565, ออนไลน์) กล่าวว่า การจัดการความรู้มีประโยชน์มากการที่สมาชิกในสถานศึกษาช่วยกันค้นคว้าข้อมูล เอกสาร การระดมความคิดต่างๆ ทำให้สถานศึกษานั้นมีการทำงานร่วมกันทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ คลังความรู้ขนาดใหญ่ขององค์กร ประกอบไปด้วยความคิดและประสบการณ์ เมื่อมีเหตุการณ์ที่จะต้องตัดสินใจก็สามารถตัดสินใจได้อย่างดี อีกประการหนึ่งการใช้ประโยชน์จากความสำเร็จและประสบการณ์ของการจัดการความรู้ สถานศึกษาจะได้รับประโยชน์จากทักษะและความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา ยิ่งบุคลากรมีความเชี่ยวชาญมาก สถานศึกษาก็จะยิ่งได้รับประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการข้อมูลเพื่อทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากบทความข้างต้นสรุปได้ว่า ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการความรู้ จัดอยู่ในสิ่งสำคัญอันดับแรกๆที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึง หลักการทำงานที่ทันสมัย ซึ่งจะเพิ่มขีดความสามารถของผู้บริหารได้มีความสามารถในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงาน ขการจัดการความรู้ยังมีประโยชน์ให้

ผู้อำนวยการโรงเรียนสามารถทำวนเชื่อมโยงกับครูได้อย่างใกล้ชิดกันมากขึ้น การทำงานเป็นทีมของคนในองค์กร การจัดการความรู้ที่ดีเมื่อพบข้อผิดพลาดจากการทำงานก็สามารถหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นได้ ซึ่งเป็น การสร้างสรรค์ความท้าทายใหม่ให้สถานศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

กระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

พชนี กาสุรีย์ (2560, หน้า 70-71) แนวทางการจัดการความรู้ในสถานศึกษาหรือรูปแบบการจัดการ ความรู้ในสถานศึกษานั้น รวมถึงกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ซึ่งคำนึงการพัฒนาสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยหลักการที่ให้บุคคลในสถานศึกษามีส่วนร่วม สามารถจัดการความรู้ ด้วยการใช้กระบวนการจัดการความรู้ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายความรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยน ความรู้การจัดเก็บความรู้ รวมไปถึงการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและยังมีการ ติดตาม ตรวจสอบความรู้ โดยเฉพาะสถานศึกษา มุ่งเน้นที่การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา การพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศและปรับวัฒนธรรมในสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำสิ่งที่ได้รับ สิ่งที่ดีนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียน

สุวรรณิ กันทะปิง (2563, หน้า 28-29) กระบวนการของการบริหารการจัดการเรียนรู้สำคัญ ประกอบ ไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการเรียนรู้ 3) องค์ประกอบด้านสื่อและเทคโนโลยีที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ และ 4) องค์ประกอบด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดของการบริหารการจัดการเรียนรู้ ได้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนสถานศึกษาทั้งระบบ

จริยา แซ่อึ้ง (2562, หน้า 33-35) กระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาว่าควรประกอบไปด้วย กิจกรรมย่อยๆ ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย (desired state) คือกำหนดความต้องการที่จะมีการจัดการความรู้และเพื่อ จะจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์และจะทำให้ผู้ได้รับประโยชน์ในการจัดการความรู้
2. การค้นหาความรู้ที่ฝังลึกในตัวเอง (tacit knowledge) โดยเฉพาะจากผู้สอนที่มีแนวทางและวิธี สอน เป็นแนวปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (best practice) ซึ่งก็คือผู้สอนคิดค้นวิธีที่จะสอนให้แก่ผู้เรียนให้ประสบ ความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดีได้
3. การสร้างองค์ความรู้ เมื่อได้ค้นคว้าหาความรู้จากผู้สอนตัวอย่างที่มีกระบวนการและวิธีการสอนที่ เป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการทำให้อาจารย์หาวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อที่จะดึงความรู้ tacit knowledge จากผู้สอนตัวอย่างหรือความรู้จากแหล่งต่างๆ (explicit knowledge) ที่ เพื่อจัดทำเนื้อหาข้อมูล ให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน
4. การเลือกหรือกลั่นกรอง (refine) ความรู้ที่ได้มานั้นด้วยการพิจารณาหรือการจัดการความรู้ ที่ไม่จำเป็นหรือความรู้ที่ซ้ำหรือล้าสมัยแล้วทิ้งไปและสรรหาเลือกความรู้ที่เป็นประโยชน์และโดดเด่นออกมา แทนทั้งนี้อาจเทียบเคียงกับความรู้ที่เป็น explicit knowledgeแล้วจึงกลั่นกรองความรู้
5. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบนี้ เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ได้มีการศึกษาและนำความรู้ที่ ได้ไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ด้วยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่จะ

ได้มีความสะดวกแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ และจะนำมาเขียนเป็นความเรียง ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ถูกต้อง

6. การเผยแพร่ความรู้ (knowledge distribution) สิ่งที่ได้เรียนรู้และผ่านวิเคราะห์ซึ่งอยู่ในรูปแบบของระบบแล้วนั้น จะสามารถนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อรวมวิชาชีพได้ อีกทั้งยังสามารถใช้ประโยชน์ต่อไป

7. การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (use) เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีการจัดการความรู้ แต่ถ้าไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ก็จะไม่บังเกิดผลใดๆ ทำให้เกิดความสูญเปล่า

8. การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ (knowledge assets) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เหมาะสม

9. การติดตาม ตรวจสอบ (monitor) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลของการจัดการ ความรู้ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้ CKO (chief knowledge officer) ได้ทบทวนประมวผลและปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากบทความข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่นำความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษามารวมอยู่ระบบเดียวกัน โดยการเก็บข้อมูลนั้นจะต้องคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน เพื่อที่จะนำไปสร้างองค์ประกอบการจัดการความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยจัดให้เป็นระบบและบุคลากรในสถานศึกษาจะสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลความรู้ต่างๆ ได้ตลอด ซึ่งแนวทางรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในระบบอยู่กับการจัดการความรู้ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาได้ทั้งหมด 9 ข้อได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การค้นหาความรู้ที่ฝังลึกในตัวเอง 3) การสร้างองค์ความรู้ 4) การเลือกหรือกลั่นกรองความรู้ 5) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 6) การเผยแพร่ความรู้ 7) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 8) การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ 9) การติดตาม ตรวจสอบ ทั้ง 9 ขั้นตอนนี้จะสามารถช่วยสร้างและจัดการความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิม ภายในองค์กรและความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการความรู้

Hitt, Ireland and Hoskission (อ้างถึงใน วริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์, 2563, หน้า 19) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติและบทบาทของความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. บทบาทการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ คือ ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

2. บทบาทการบริหารทรัพยากรในองค์กร ความสามารถในการใช้กลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรในองค์กร ทั้งด้านงบประมาณและด้านทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้นเกิดประโยชน์สูงสุด มีความคุ้มค่า คุ่มทุน เพื่อเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ผู้บริหารได้รับบริการที่มีคุณภาพ

3. บทบาทการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิผล ความสามารถในการกำหนด เปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอก และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการทำงานของสมาชิก

4. บทบาทการมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่น่าไว้วางใจ มีการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

5. บทบาทการจัดตั้งควบคุมองค์กรให้สมดุล มีการจัดการบริหารงานดูแลในการทำงานให้ได้มาตรฐาน ผู้รับบริการพึงพอใจในการบริการที่ได้รับและผู้ให้บริการมีความสุข

วริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์ (2563, หน้า 29) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ประกอบไปด้วยบทบาทที่สำคัญหลากหลายประการ บทบาทการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการของสถานศึกษา และยังเป็นผู้รักษากฎ ระเบียบ วินัยในการปฏิบัติงาน บทบาทการเป็นผู้ประเมินและติดตาม บุคลากรได้บังคับบัญชา บทบาทในการทบทวน นโยบายต่างๆ หน่วยงานเป็นผู้มอบหมายให้สถานศึกษาทำ ทบทวนหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อให้เป็น หลักสูตรที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน บทบาทให้การสร้างบรรยากาศที่ทำให้องค์กรเข้มแข็งและมี วัฒนธรรมในการจัดการความรู้ บทบาทในการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา บทบาทในการเป็นผู้ ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาและสถานศึกษากับชุมชนและสุดท้ายผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้สอนในเรื่องต่างๆ

สุวรรณณี กันทะปิง (2563, หน้า 32) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุน ผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และต้องสนับสนุนให้ผู้สอนทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรในการ จัดการเรียนรู้ เนื่องจากจะช่วยให้ผู้สอนมีแนวทางและสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิด ข เมื่อเปลี่ยนแนวคิด กระบวนการต่างๆที่เคยผิดพลาดก็จะได้รับการแก้ไขไปด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทที่สำคัญในการ บริหารจัดการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 5 ประการ คือ เป็นผู้จัดระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้สนับสนุนระบบ การจัดการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้เทศและเป็นผู้ติดตามประเมินผล

Smith (1974, อ้างถึงใน อภิรัตน์ ช่างเกวียน, (2564), หน้า 18) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมี บทบาทหน้าที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารโรงเรียน ประสานงานให้การนิเทศและวางโครงการศึกษาให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ
2. มีลักษณะความเป็นผู้นำทั้งทางด้านส่วนตัวและวิชาชีพ
3. มีความเป็นกันเองกับนักเรียนและเข้าใจปัญหาของนักเรียน
4. ฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและใช้ระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด
5. วางตัวเป็นกลางต่อการสร้างความสัมพันธ์กับคนทั่วไป
6. มีสัมพันธ์ไมตรีอันดีกับครูและช่วยเหลือครู

จากบทความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้สอน ปฏิบัติงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์และตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา นั้นอาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหาร สถานศึกษามีหน้าที่เป็นหัวใจสำคัญที่ชี้แนะแนวทางการขับเคลื่อนของสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

สรุป

การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจาย อยู่ในตัวบุคคล เอกสาร องค์กร ชุมชน หรือสถานศึกษา มาจัดระเบียบ พัฒนา แล้วจัดเก็บให้เป็นระบบ เพื่อให้

ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ เพื่อนำไปพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ภารกิจของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดเกิดประสิทธิภาพและ สามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นความรู้รูปแบบนามธรรม กล่าวคือ ความรู้ที่ได้จากพรสวรรค์ สัญชาตญาณ หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ โดยเป็นความรู้ที่ไม่สามารถนำไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือคำพูดได้ 2) ความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นแบบรูปธรรมกล่าวคือ สามารถเก็บรวบรวมได้และสามารถนำไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดได้ด้วยวิธีการต่างๆ

ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการดึงข้อมูลองค์ความรู้ ซึ่งเป็นความรู้แบบฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) จากบุคลากรในสถานศึกษาที่มีความรู้ในวิธีการสอนเป็นแนวปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งก็มีครูที่มีวิธีการสอนที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดีในสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้อำนวยการจะต้องมีความสามารถดึงความรู้ในส่วนนั้นให้ออกมาได้มากที่สุด เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถศึกษาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ ทำความเข้าใจ เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำจัดการความรู้ให้อยู่ในระบบแล้ว ก็สามารถนำข้อมูลไปเผยแพร่ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมอาชีพได้ กระบวนการจัดการความรู้ต้องอาศัย ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ติดตาม ตรวจสอบ วัดผลของการจัดการความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติการจัดการความรู้ได้มีการทบทวน ประมวลผลและสามารถนำไปปรับปรุงในการดำเนินการต่างๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ และเพื่อให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น นิเทศภายในสถานศึกษาและจะต้องสะท้อนทั้งข้อผิดพลาดและข้อดีของบุคลากรให้ได้ทราบเพื่อที่จะได้นำกลับไปปรับแก้ไข

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องประกอบไปด้วย บทบาทที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นบทบาทผู้นำทางวิชาการของสถานศึกษา บทบาทของการเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบวินัย บทบาทของการเป็นผู้ติดตาม ประเมิน นิเทศภายในและให้คำปรึกษาแก่สมาชิกในองค์กร บทบาทของการบริหารหลักสูตรและการกำหนดจัดรูปแบบการสอนของครู การรับนโยบายและสนองนโยบายของสำนักงานต้นสังกัด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จรรยา แซ่อึ้ง. (2562). การจัดการความรู้กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์,ปริญญา มหาบัณฑิต, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- นริศสร่า บุญสะอาด. (2563). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต , การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2554). สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2565, จาก https://dictionary.orst.go.th/lookup_domain.php

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5
วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2566

- พัชนี กาสุรีย์. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์, ปริญญาโทบริหารการศึกษา, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร)
- วริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์. (2563). บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์, ปริญญาโทบริหารการศึกษา, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สุวรรณี กันทะปิง. (2562). แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านแม่กอนใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์, ปริญญาโทบริหารการศึกษา, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๕. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อภิรัตน์ ช่างเกวียน. (2564). บทบาทผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม. (วิทยานิพนธ์, ปริญญาโทบริหารการศึกษา, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Abbas Khakpour. (2015, February). Knowledge management in educational organizations: Opportunities and challenges. In 7th International Knowledge Management Conference. Beheshti Intl. Conference Center, Tehran, Iran.
- Stan Garfield. (2014). 15 Knowledge Management Benefits. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2565จาก <https://www.linkedin.com/pulse/20140811204044-2500783-15-knowledge-management-benefits>.